

Sąd Najwyższy
Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
3-4/2020

BIULETYN
SĄDU NAJWYŻSZEGO
Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

REDAKCJA Eliza Maniewska

WSPÓŁPRACA Monika Domańska, Daniel Eryk Lach, Ewa Przedwojska

SEKRETARZ REDAKCJI Izabela Twardowska- Mędrek tel. 22 530 83 54

WYDAWCA:

Sąd Najwyższy 00-951 Warszawa, Plac Krasińskich 2/4/6 www.sn.pl

Spis treści

I. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

Charakter prawny roszczenia o ustalenie stosunku pracy i wynagrodzenie dochodzonego przez skazanego skierowanego do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności (III PZP 3/20)	4
Kwalifikacja pisma procesowego (III UZP 2/20).....	8

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

Tezy bieżących orzeczeń (Ewa Przedwojska).....	13
--	----

I. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

Charakter prawny roszczenia o ustalenie stosunku pracy i wynagrodzenie dochodzonego przez skazanego skierowanego do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności (III PZP 3/20)

Postanowieniem z dnia 5 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w G. zwrócił się do Sądu Najwyższego z zagadnieniem prawnym:

„Czy roszczenia o ustalenie stosunku pracy i wynagrodzenie dochodzone przez skazanego skierowanego do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności powinny zostać uznane za „sprawę cywilną” w rozumieniu art. 1 k.p.c. i podlegać weryfikacji w drodze powództwa cywilnego (art. 2 § 1 k.p.c.).”

Zagadnienie powyższe wyłoniło się przy rozpoznawaniu sprawy z powództwa Mateusza H. o ustalenie stosunku pracy z pozwanym Skarbem Państwa - Dyrektorem Zakładu Karnego w Z. oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda wynagrodzenia za pracę w wysokości 6 000 zł z ustawowymi odsetkami i przyznanie pełnomocnikowi z urzędu zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Postanowieniem z dnia 31 października 2019 r. Sąd Rejonowy w pkt 1 odrzucił pozew, w pkt 2 odstąpił od obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego, w pkt 3 orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu.

Powód złożył zażalenie na powyższe postanowienie, domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu ponownego rozpoznania, z uwagi na dopuszczalność drogi sądowej.

Pozwany wniósł o oddalenie zażalenia wskazując, że zaskarżone postanowienie prawidłowe i odpowiada prawu.

W trakcie rozpoznawania zażalenia wyłoniło się przedmiotowe zagadnienie prawne.

Sąd Okręgowy, uzasadniając przedstawienie zagadnienia wyjaśnił, że istota sporu między stronami sprowadza się do ustalenia, w jakim trybie skazani mogą dochodzić roszczeń majątkowych wynikających z wykonywania zatrudnienia na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności.

Zgodnie z art. 121 § 2 k.k.w. skazanego zatrudnia się na podstawie skierowania do pracy albo umożliwia się skazanemu wykonywanie pracy zarobkowej w ramach umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło, umowy o pracę nakładczą lub na innej podstawie prawnej.

Cytowana norma prawna jednoznacznie rozróżnia zatrudnienie skazanych na podstawie administracyjnego aktu skierowania do pracy od zatrudnienia na innych podstawach prawnych.

Powód świadczył pracę na podstawie decyzji pozwanego o skierowaniu do nieodpłatnej pracy.

Sąd Okręgowy podniósł, że skierowanie skazanego do pracy jest elementem publicznoprawnego stosunku wykonania kary, a nie stanowi stosunku pracy - co prawda są tutaj elementy właściwe stosunkowi pracy jak podporządkowanie „pracownika”, wykonywanie pracy w miejscu i czasie wyznaczonym, jednakże brakuje tu cech dobrowolności zatrudnienia i formalnej równorzędności stron. Skierowanie do pracy może mieć charakter odpłatny (art. 121 § 2 k.k.w.) lub nieodpłatny w przypadku prac porządkowych i innych okoliczności wskazanych w art. 123a k.k.w.

W postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 maja 2009 r., w sprawie II AKZw 293/09, opublikowanym w Prok. i Pr. z 2009 roku, Nr 10, s. 43, wskazano, iż roszczenia wynikające z wykonywania zatrudnienia skazanego na podstawie skierowania przez dyrektora zakładu karnego nie mają charakteru stosunku cywilnoprawnego, skoro do zaistnienia takiego stosunku niezbędne jest, by podmioty takiego stosunku cechowała wzajemna równorzędność, tu zaś jeden z nich, a to przedsiębiorstwo zatrudniające skazanego ma pozycję dominującą. Wynika to z istoty skierowania do pracy jako aktu administracyjnego oraz z niektórych uprawnień zakładu wobec skazanego (np. wnioskowania o wycofanie skazanego z zatrudnienia). Stosunek prawny między skazanym a przedsiębiorstwem, do którego go skierowano, nie jest też stosunkiem pracy, bowiem nie spełnia wymogów dobrowolności nawiązania i akceptowania przez pracownika istotnych składników stosunku. Skazany nie może się sprzeciwić skierowaniu go do pracy, bo ma obowiązek wykonywania pracy. Praca wykonywana na tej podstawie w przedsiębiorstwie i przywięziennym odbywa się w ramach publicznoprawnego stosunku wykonywania kary, a nie w ramach stosunku pracy. Zatrudnienie realizuje cele postępowania karnego, a podejmowane w nim decyzje podlegają kontroli sądu przewidzianej w art. 7 k.k.w., również w zakresie sporu o wysokość wynagrodzenia wypłaconego skazanemu w związku z jego zatrudnieniem w ramach odbywania kary.

Podobnie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 19 lutego 2018 r., w sprawie I ACa 804/17, opublikowanym w LEX nr 2453711. Sąd te podniósł, że roszczenia finansowe skazanego, wynikające ze świadczenia przez niego pracy wykonywanej na podstawie skierowania dyrektora zakładu karnego, nie mogą być postrzegane jako sprawy cywilne w rozumieniu art. 1 k.p.c., co oznacza, że dla roszczeń tego typu zamknięta jest droga procesu cywilnego. Podejmowane przez dyrektora zakładu karnego decyzje w przedmiocie skierowania do pracy, wyrażenia zgody na zatrudnienie, charakter zatrudnienia (odpłatne albo nieodpłatne), wypłaty wynagrodzenia za okres zwolnienia z pracy (ekwiwalentu za urlop) itp. są decyzjami z zakresu prawa karnego wykonawczego i jako takie podlegają zaskarżeniu przez skazanego do sądu penitencjarnego w trybie przepis art. 7 k.k.w., a także kontroli sędziego penitencjarnego w trybie przepisu art. 34 § 1 k.k.w oraz kontroli w trybie przepisu art. 78 § 2 k.k.w.

Początkowo Sąd Najwyższy podniósł, że skazanego nie łączy stosunek pracy z podmiotem, któremu świadczy pracę, z czego wynika wniosek o niedopuszczalności drogi sądowej dla dochodzonego od tego podmiotu wynagrodzenia za spełnioną pracę (postanowienie z dnia 4 lutego 1969 roku, w sprawie I CZ 101/68, opublikowane w LEX 1 6448).

Z czasem Sąd Najwyższy zmienił stanowisko przyjmując, że droga sądowa jest dopuszczalna, jeżeli powód opiera swoje roszczenia procesowe na zdarzeniach prawnych które mogą stanowić źródło stosunków cywilnoprawnych; takim zdarzeniem może być również decyzja administracyjna (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 22 kwietnia 1998 r., w sprawie I CKN 1000/97, opublikowane w OSN z 1999 r., Nr 1, poz. 6; z dr 23 stycznia 2001 r., w sprawie IV CKN 1614/00, opublikowane w Lex Nr 548850). Pogląd ten miał także swoje odzwierciedlenie w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r., w sprawie SK 12/99, opublikowanym w OTK z 2000 roku. Nr 5, poz. 143). Wyrażono w nim zapatrywanie, że dekodowanie pojęcia „sprawa cywilna” z art. 1 k.p.c. przeprowadzone w taki sposób, iż spod jego zakresu znaczeniowego wykluczane zobowiązania pieniężne, których źródło stanowi decyzja administracyjna, jest niezgodne z art. 5 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji. W uzasadnieniu podkreślono, że pomiędzy osoba pozostającymi w stałym stosunku cechującym się brakiem równorzędności może dojść ukształtowania więzi, w której podmioty te posiadają równy status - jako przykład wskazano właśnie roszczenie o zapłatę.

Norma prawna zawarta w art. 7 k.k.w. przewiduje badanie zgodności z prawem decyzji administracyjnych (tzw. tryb skargowy). Fakt ten nie może przesądzać o możliwości weryfikowania roszczeń pieniężnych (majątkowych) wynikających z określonej decyzji pomocą przedmiotowej procedury. O ile jednak dyrektor zakładu karnego przejawia wyraźnie dominującą pozycję w kreującym zatrudnienie akcie skierowania do pracy bądź w decyzji o wycofaniu z zatrudnienia, co bezsprzecznie przesądza o możliwości weryfikacji takiej decyzji w trybie art. 7 k.k.w. (T. Kalisz, „Skarga na decyzje organów wykonując orzeczenia. Tryb skargowy z art. 7 k.k.w.”, w: Nowa kodyfikacja prawa karnego, t. VII. i L. Bogunia, Wrocław 2001, s. 154-155; K. P o s t u l s k i, „Status skazanego w postępowaniu przed sądem”, Prokuratura i Prawo z 2010 roku, nr 1/2, s. 221.), to wniosku takiego nie można już wysunąć w kwestii dochodzonych przez skazanych roszczeń majątkowych wynikających z ich zatrudnienia. Jeżeli bowiem dyrektor skierował skazanego do pracy odpłatnej, nie może on arbitralnie zdecydować o niezapłaceniu skazanemu za pracę. Z odmienności formy zatrudnienia więźniów nie może wynikać dowolność w ich wynagradzaniu (A. Kosut, „Zatrudnienie skazanych w świetle projektu zmian kodeksu karnego wykonawczego z 2001 roku (wybrane zagadnienia)”, Przegląd Więziennictwa Polskiego z 2001 roku, nr 32/33, s. 68). W zakresie roszczeń pieniężnych stosunek łączący obie strony ma już charakter równorzędny. Przemawia za tym fakt, że zgodnie z art. 123 § 1 k.k.w. praca skazanego jest co do zasady odpłatna, zaś § 2 gwarantuje skazanemu prawo do osiągnięcia co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę w razie przepracowania pełnego miesięcznego wymiaru pracy lub wykonaniu pełnej miesięcznej normy pracy. Jakkolwiek zgodnie z art. 116 pkt 4 k.k.w. skazany ma

obowiązek podjęcia wyznaczonej mu pracy (wyjątki określono w art. 116 pkt. 4 k.k.w., art. 121 § 4 k.k.w. i w art. 107 k.k.w.), jednak skazany ma prawo do zapłaty za podejmowaną pracę. Powyższe przesądza o braku uprawnień dyrektora jednostki penitencjarnej do władczo obniżania wynagrodzenia przynależnego osadzonemu poza ramy wskazane w ustawie, co w aspekcie roszczeń pieniężnych nadaje obu stronom stosunek równorzędny. I choć osadzony nie ma wpływu na treść stosunku zatrudnienia (A. Gozdowski, „Wybrane aspekty zatrudnienia skazanych”, Przegląd Więziennictwa Polskiego z 2000 r. nr 27, s. 24), to może skutecznie domagać się zagwarantowanego mu ustawowo wynagrodzenia.

W ocenie Sądu Okręgowego, roszczenia pieniężne (majątkowe) nie mogą podlegać weryfikacji w trybie art. 7 k.k.w. Domaganie się przez skazanego ustalenia stosunku pracy oraz zapłaty za wykonaną pracę ściśle wiąże się z prawem cywilnym, a fakt nierównorzędności podmiotów, łączących dany stosunek, sytuacji tej nie zmienia. Kazimierz Postulski podniósł, że decyzje podejmowane przez uprawnione podmioty, w tym przez dyrektora zakładu karnego, dotyczące wynagrodzenia skazanego za odpłatną pracę, nie stanowią decyzji w rozumieniu art. 7 k.k.w., zaś uprawnień i roszczeń z tego tytułu skazany może dochodzić na podstawie przepisów regulujących zasady zatrudniania w konkretnym przypadku (K. Postulski, „Komentarz do art. 123 k.k.w.”, Lex/el 2011). Dlatego też, skoro właściwe w sprawie o zapłatę za wykonaną pracę nie są sądy pracy (ze względu na brak stosunku pracy łączącego skazanego z pracodawcą), przyjęć należy właściwość sądu cywilnego, zwłaszcza że w orzecznictwie podnoszono pogląd opowiadający się za domniemaniem właściwości sądu powszechnego w postępowaniu cywilnym (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 IV 2008 roku, w sprawie II CSK 646/07, opublikowane w Lex Nr 627208; z dnia 10 kwietnia 2018 roku, w sprawie I UK 55/17, opublikowane w LEX nr 2508655) w przypadkach niezastrzeżenia właściwości na rzecz innych organów - w celu zagwarantowania właściwego obowiązywania art. 45 Konstytucji, a więc prawa do sądu. Jeżeli bowiem dochodzi do wszczęcia sprawy w rozumieniu art. 45 Konstytucji, a więc sprawy cywilnej, sądowo-administracyjnej lub karnej, ale także sprawy, która nie może być przypisana do którejkolwiek z tych kategorii (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 roku, w sprawie III CK 319/03, opublikowane w OSNC z 2005 roku, Nr 2, poz. 31), musi ona być - w związku z bezwzględным charakterem konstytucyjnego prawa do sądu - rozpoznana przez sąd powszechny, zgodnie z art. 177 Konstytucji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2002 roku, w sprawie III CK 53/02, opublikowane w OSNC z 2003 roku, Nr 2, poz. 31). Jeżeli sprawa ma cechy sprawy cywilnej, dającej się zakwalifikować do postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w której jednak droga sądowa jest niedopuszczalna, a zarazem nie ma organu właściwego do jej rozpoznania, sąd pracy i ubezpieczeń rozpoznaje ją na podstawie nakazu konstytucyjnego ustanowionego w art. 177 Konstytucji. Jeśli natomiast nie można tej sprawy zaliczyć do spraw rozpoznawanych w postępowaniu odrębnym, sąd rozpoznaje ją w postępowaniu cywilnym „zwykłym”. Odrzucenie pozwu oznaczałoby naruszenie Konstytucji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2018 r., w sprawie I UK 55/17, opublikowane w LEX nr 2508655).

Wbrew stanowiskom zaprezentowanym przez Sądy Apelacyjne w Krakowie i w Białymstoku, trudno jest doszukiwać się możliwości ustalenia stosunku pracy i zapłaty wynagrodzenia w trybie art. 7 k.k.w. Nieodpowiedni wydaje się też w tym zakresie nadzór sędziego penitencjarnego - jakkolwiek określony jest przepisami prawa (art. 36 k.k.w.).

Nadzór penitencjarny polega bowiem na badaniu „działalności organów powołanych do wykonywania środków izolacyjnych, połączony z możliwością pomocy, wpływu, a także modyfikacji tej działalności, realizowany przez sędziego penitencjarnego występującego jako organ niezależny, odrębny organizacyjnie, ale zwierzchny funkcjonalnie, w celu zapewnienia legalności i prawidłowości postępowania wykonawczego” (T. Kalisz, „Sędziowski nadzór penitencjarny. Polski model nadzoru i kontroli nad legalnością i prawidłowością wykonywania środków o charakterze izolacyjnym”, Wrocław 2010, s. 122-123).

W literaturze podkreślano, że nadzór penitencjarny należy wiązać z karami i środkami pozbawiającymi wolności, zaś sędzia sprawuje kontrolę, ale nie orzeka, co nie zmienia faktu, iż niekiedy podejmuje merytoryczne rozstrzygnięcia. Trudno więc doszukać się w ramach nadzoru penitencjarnego możliwości podjęcia decyzji o ustaleniu stosunku pracy i wysokości należnego skazanemu wynagrodzenia.

Sąd Okręgowy uznał, że przedstawione powyżej rozważania winny przesądzać o zasadności przyjęcia stanowiska, że roszczenia o ustalenie stosunku pracy i wynagrodzenie dochodzone przez skazanego skierowanego do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności powinny zostać uznane za „sprawę cywilną” w rozumieniu art. 1 k.p.c. i podlegać weryfikacji w drodze powództwa cywilnego (art. 2 § 1 k.p.c.).

Dotychczasowe rozważania prawne wskazują, że trudno jest Sądowi Okręgowemu zaakceptować pogląd wyrażony przez Sądy Apelacyjne w Krakowie i w Białymstoku, bowiem skazany nie może skutecznie dochodzić swoich roszczeń majątkowych (o ustalenie stosunku pracy i zapłatę wynagrodzenia) na podstawie przepisów Kodeksu karnego wykonawczego.

Kwalifikacja pisma procesowego (III UZP 2/20)

Postanowieniem z dnia 26 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w G. postanowił skierować do Sądu Najwyższego następujące zagadnienie prawne:

„Czy pismo procesowe strony, z którego treści wynika, że strona nie zgadza się z rozstrzygającym sprawę co do istoty orzeczeniem, winno zostać potraktowane jako mylnie oznaczone w rozumieniu art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. i stanowiące w istocie wnioski o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia na piśmie, na wzór zasady obowiązującej w tym zakresie w procedurze karnej, czy też winno ono bezwzględnie zostać uznane za apelację wniesioną bez uprzedniego zgłoszenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia, a zatem niedopuszczalną w rozumieniu art. 373 § 1 k.p.c.?”

Zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującego stanu faktycznego:

Decyzją z dnia 15 marca 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonej Teresie W. prawa do wypłaty jednorazowego odszkodowania z tytułu pogorszenia stanu zdrowia spowodowanego skutkami wypadku przy pracy z dnia 30 lipca 2015 r.

Teresa W. odwołała się od tej decyzji. Wniosła o jej zmianę i ustalenie wyższego niż 7 % uszczerbku na zdrowiu.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 7 listopada 2019 r. Sąd Rejonowy w G. oddalił odwołanie.

Ubezpieczona stawiała się na rozprawie w dniu 7 listopada 2019 r. i po ogłoszeniu wyroku przewodniczący pouczył ją o sposobie i terminie złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku oraz terminie i sposobie wniesienia środków odwoławczych. Pouczenie zawierało informację, że warunkiem skutecznego wniesienia apelacji jest uprzednie złożenie wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku na piśmie.

W dniu 14 listopada 2019 r. ubezpieczona złożyła w Sądzie Rejonowym pismo zatytułowane „odwołanie”, w którego treści wskazała, że odwołuje się od decyzji Sądu, która została wydana 7 listopada 2019 r. Następnie podała, że uważa, iż uszczerbek na zdrowiu „przyznany jej” przez biegłych sądowych w wysokości 12 % jest adekwatny do doznanego przez nią urazu, a jednak Sąd przychylił się do decyzji ZUS, w której przyznano jej wyłącznie 3% uszczerbku. Końcowo wskazała, że prosi o rozstrzygnięcie sprawy w sposób sprawiedliwy.

Przedmiotowe pismo zostało potraktowane przez Sąd Rejonowy jako apelacja, w konsekwencji czego akta sprawy zostały przekazane Sądowi Okręgowemu w G.

Postanowieniem z dnia 9 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w G. odrzucił apelację.

W dniu 30 grudnia 2019 r. ubezpieczona złożyła wniosek o sporządzenie uzasadnienia powyższego postanowienia i doręczenie go wraz z uzasadnieniem. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 9 grudnia 2019 roku Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z art. 369 § 1 k.p.c., apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. Jak wynika z powyższego, warunkiem dopuszczalności apelacji jest uprzednie złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku. Wówczas strona ma termin dwóch tygodni na wniesienie apelacji. Następnie Sąd Okręgowy podniósł, że ubezpieczona na rozprawie w dniu 7 listopada 2019 r. została pouczona o sposobie i terminie złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku oraz terminie i sposobie wniesienia środków odwoławczych. Pomimo prawidłowego pouczenia skarżąca w dniu 14 listopada 2019 r. złożyła wyłącznie apelację i nie złożyła wniosku o uzasadnienie wyroku. Powyższe, zdaniem Sądu Okręgowego, nakazywało odrzucenie apelacji ubezpieczonej jako niedopuszczalnej na podstawie art. 373 § 1 k.p.c.

Ubezpieczona wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w G. z dnia 9 grudnia 2019 r., wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi I instancji. Podczas jego rozpatrywania powstało zagadnienie prawne budzące, zdaniem Sądu, poważne wątpliwości:

Sąd Okręgowy podniósł, iż zgodnie z art. 369 § 1 k.p.c., apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia

stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. W stanie prawnym obowiązującym przed 7 listopada 2019 r. powołany przepis zawierał § 2, który stanowił: jeżeli strona nie zgłosiła wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do zgłoszenia takiego wniosku.

Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469) - dalej jako: ustawa nowelizująca, powołany art. 369 § 2 k.p.c. został uchylony. Zmianę tę należy powiązać z wprowadzeniem opłaty od wniosku o doręczenie orzeczenia lub zarządzenia z uzasadnieniem (art. 25b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - Dz. U. 2019 poz. 785 ze zm.). Jak wskazano w uzasadnieniu do rządowego projektu ustawy nowelizującej: „konsekwencją przywrócenia opłaty sądowej od wniosku o uzasadnienie wyroku jest wprowadzenie zasady, że złożenie wniosku o doręczenie odpisu wyroku jest konieczną przesłanką wniesienia środka zaskarżenia. Pozostawienie istniejącej dotychczas możliwości wniesienia środka zaskarżenia bez wniosku o uzasadnienie czyniłoby iluzorycznymi wszelkie oczekiwania związane z następstwami odpłatności wniosku o uzasadnienie, skoro należałoby uzasadnienie wyroków sporządzać z urzędu, bez opłaty, wskutek wniesienia środka zaskarżenia. (...) Zastosowane rozwiązanie: sporządzenie pisemnego uzasadnienia zawsze poprzedza wniesienie środka zaskarżenia - wzorowane na istniejącym już w procedurze karnej - pozwala uniknąć tych negatywnych skutków” (Druk sejmowy Nr 3137, s. 72). Po uchyleniu § 2 artykułu 369 k.p.c. strona może zatem złożyć apelację tylko w sytuacji, gdy wcześniej złożyła w terminie wniosek o uzasadnienie wyroku (art. 328 § 1 k.p.c.). Jeżeli takiego wniosku nie złożyła, traci prawo do zaskarżenia wyroku apelacją.

Powyższa regulacja, jak wprost podniesiono w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej, jest wzorowana na rozwiązaniu istniejącym w procedurze karnej. Mianowicie, zgodnie z art. 422 § 1 k.p.k., w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku, strona, a w wypadku wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydane na posiedzeniu, także pokrzywdzony, mogą złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Sporządzenie uzasadnienia z urzędu nie zwalnia strony oraz pokrzywdzonego od złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia. Wniosek składa się na piśmie. Z kolei zgodnie z art. 445 § 2 k.p.k. apelacja wniesiona przed upływem terminu złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wywołuje skutki określone w art. 422 i podlega rozpoznaniu; apelację taką można uzupełnić w terminie określonym w § 1. Dokonując wykładni przedmiotowej regulacji Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lipca 2018 r. w sprawie IV KK 368/17 (OSNK 2018/10/67) wyjaśnił, że sposób zaskarżenia wyroku może być dwójaki. Pierwszy to złożenie wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, a następnie dopiero wniesienie apelacji. Drugi to wniesienie apelacji „wprost”, tzn. bez uprzedniego składania wniosku o sporządzenie uzasadnienia. W ostatnim przypadku taka apelacja wywołuje podwójny skutek, tj. zaskarżenie wyroku oraz zobowiązanie sądu pierwszej instancji do sporządzenia na piśmie i doręczenia uzasadnienia wyroku, co pozwala na uzupełnienie apelacji.

Analiza znowelizowanych przepisów k.p.c. prowadzi do wniosku, że pomimo wzorowania się na regulacji k.p.k. ustawodawca, wprowadzając zasadę, iż warunkiem dopuszczalności apelacji jest uprzednie złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku, nie zdecydował się jednak na wprowadzenie do procedury cywilnej rozwiązania analogicznego do cytowanego art. 445 § 2 k.p.k.

Sąd Okręgowy zastanawiał się, jak zatem w ramach znowelizowanej regulacji traktować pisma złożone w terminie tygodniowym od ogłoszenia wyroku, w których strona nie sformułowała wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku na piśmie, lecz kwestionuje zapadłe w sprawie rozstrzygnięcie. Wobec braku w przepisach k.p.c. odpowiednika art. 445 § 2 k.p.k. nie można potraktować ich jak „apelacji wprost”, tak jak w postępowaniu karnym, która wywoływałaby podwójny skutek - zarówno zaskarżenie wyroku, jak i zobowiązanie sądu pierwszej instancji do sporządzenia na piśmie i doręczenia uzasadnienia wyroku.

Rozważania należy skierować na treść art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c., zgodnie z którym: mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym. Na gruncie tego przepisu w literaturze podnosi się, że oznacza on konieczność zignorowania błędnego oznaczenia (zatytułowania) pisma i innych oczywistych niedokładności i kierowania się przez sąd rzeczywistą intencją wnoszącego pismo i dającym się z niego odczytać sensem. Chociaż sens pisma i intencja autora nie zawsze są jasne do odczytania, zwłaszcza gdy pismo wnosi osoba niebędąca prawnikiem, wątpliwości w zakresie intencji wnoszącego powinny być usunięte poprzez zażądanie wyjaśnień lub uzupełnień (T. Szanciło, (red.), I Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1-50539. Tom I, Warszawa 2019).

Z drugiej jednak strony w orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że z art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. nie wynika możliwość nadawania biegu pismu procesowemu według uznania sądu, niezależnie od treści pisma i bez podjęcia próby jej wyjaśnienia. Ten przepis nie dopuszcza możliwości przypisania pismu procesowemu innej treści, niż została w nim wyrażona (zob. np. post. SN: z 8.12.1997 r., III CKN 289/97, OSNC 1998, Nr 5, poz. 90 i z 22.7.1999 r., I PZ 33/99, OSNAPiUS 2000, Nr 23, poz. 862). Wynika stąd, że w przypadku, w którym strona w piśmie procesowym kwestionuje zapadłe orzeczenie i formułuje pod jego adresem swoje zastrzeżenia, należy uznać to pismo za środek zaskarżenia, a nie wniosek o sporządzenie jego uzasadnienia.

Wydaje się jednak, że w świetle znowelizowanych przepisów k.p.c. dotyczących sposobu zaskarżania orzeczeń, zgodnie z którymi strona może złożyć apelację tylko w sytuacji, gdy wcześniej złożyła w terminie wniosek o uzasadnienie wyroku (art. 328 § 1 k.p.c.), należy poddać pod rozagę zmianę dotychczasowej wykładni art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. Mianowicie powstaje zagadnienie, czy powołany przepis można interpretować w ten sposób, że przez „mylne oznaczenie pisma procesowego” należy rozumieć wniesienie w terminie do złożenia wniosku o uzasadnienie orzeczenia, środka zaskarżenia, który potraktować należy jako stanowiący w istocie również wniosek o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia na piśmie. Oznaczałoby to odstępianie od tej interpretacji, która zakłada, że art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. nie zezwala na nadanie pismu procesowemu innej treści, niż została w nim wyrażona. Z drugiej

jednak strony zaproponowany sposób wykładni analizowanego przepisu, inspirowany treścią art. 445 § 2 k.p.k., jest zgodny z podkreślaną w dotychczasowym orzecznictwie koniecznością kierowania się przez sąd rzeczywistą intencją wnoszącego pismo. Jawi się bowiem oczywistym, że intencją osoby wnoszącej pismo zatytułowane jako „odwołanie”, czy też wprost nazwane apelacją, jest zaskarżenie orzeczenia, do którego ono się odnosi. Tymczasem, w realiach znowelizowanej procedury cywilnej warunkiem zaskarżenia orzeczenia jest złożenie wniosku o jego uzasadnienie. Uwzględnienie tej zależności nakazuje przyjąć, że składając apelację w terminie tygodniowym od ogłoszenia wyroku, strona w istocie domaga się również sporządzenia uzasadnienia wyroku, którego dotyczy wniesiony środek zaskarżenia, skoro jest to warunek skutecznego zaskarżenia kwestionowanego orzeczenia. Nakazywałoby to oczywiście wezwanie strony do uzupełnienia braków takiego „wniosku” o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia, poprzez uiszczenie opłaty sądowej.

Sąd Okręgowy zauważył, że Sąd Najwyższy niejednokrotnie wyjaśniał, że mylne oznaczenie przez stronę pisma procesowego obejmuje nie tylko wadliwe oznaczenie jego nazwy, lecz także mylne zredagowanie treści pisma. Wyjaśnił również, że nieudolne, niejednoznaczne lub niejasne zredagowanie treści pisma procesowego nakłada na sąd obowiązek zbadania, jaki był rzeczywisty zamiar strony i co chciała osiągnąć (por. np. orzeczenia z dnia 21 października 1957 r., 3 CR 915/57, "Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1958, nr 3, s. 335, i z dnia 23 września 1964 r., II PZ 46/64, "Nowe Prawo" 1965, nr 5, s. 560, oraz wyrok z dnia 12 sierpnia 1966 r., I PR 254/66, "Nowe Prawo" 1967, nr 4, s. 574).

Sąd Okręgowy w niniejszym składzie opowiada się za taką interpretacją art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c., przyjmując, że zgodnie z art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. decydujący powinien być cel pisma, a nie jego oznaczenie i rodzaj użytych w jego treści formuł. Celem apelacji wniesionej z zachowaniem tygodniowego terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie niewątpliwie jest skuteczne zaskarżenie wyroku, co oznacza, że powinna ona zostać potraktowana jednocześnie jako wniosek o uzasadnienie orzeczenia.

Rozstrzygnięcie niniejszego zagadnienia prawnego ma znaczenie dla rozpoznawanej przez sąd odwoławczy sprawy. Skarżąca w terminie tygodniowym od ogłoszenia wyroku, co miało miejsce pierwszego dnia obowiązywania znowelizowanej procedury, wniosła wprost środek odwoławczy, natomiast nie złożyła wniosku o uzasadnienie wyroku. Od przyjęcia zaprezentowanego powyżej sposobu wykładni art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. zależy rozpoznanie zarzutów sformułowanych w zażaleniu ubezpieczonej, która wskazała, że mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

Ewa Przedwojska

Sprawy z zakresu prawa pracy

Prawo wynalazcze

Wyrok SN z dnia 8 stycznia 2020 r., II PK 173/19
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

1. Jeżeli strony nie umówiły się inaczej, to pracownik jako twórca wynalazku ma prawo do wynagrodzenia za korzystanie z wynalazku niezależnie od ochrony patentowej uzyskanej na wynalazek przez przedsiębiorcę (art. 22 w związku z art. 8 ust. 1 pkt 2 i art. 11 ust. 3 ustawy z 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej).

2. Patent może zwiększać wartość wynalazku, dlatego pracownik w ramach stosunku zobowiązaniowego z punktu 1 może wykazywać brak wymaganej staranności przedsiębiorcy w uzyskaniu ochrony patentowej (art. 11 ust. 3 ustawy z 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej w związku z art. 354 k.c.), jeżeli od tego zależałoby jego wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku.

Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia bez winy pracownika

Wyrok SN z dnia 23 stycznia 2020 r., II PK 148/18
Sędzia spraw. Z. Myszka

Pracodawca ma obowiązek ponownego zatrudnienia pracownika, który odzyskał zdrowotną zdolność do pracy w okresie 6 miesięcy od rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia (art. 53 § 5 k.p.), także w przypadku powstania możliwości zatrudnienia w celu zastępstwa innego pracownika (w czasie jego usprawiedliwionej nieobecności w pracy), ale warunki ponownego zatrudnienia wymagają uzgodnień stron nowego stosunku pracy.

Wyrok SN z dnia 15 stycznia 2020 r., III PK 212/18
Sędzia spraw. K. Staryk

1. Wykładnia systemowa i funkcjonalna, którym w tym przypadku należy dać prymat, zgodnie prowadzą do konstatacji, że zakaz posiadania ponad 10% udziałów w spółce prawa handlowego oraz obowiązek składania oświadczeń majątkowych dotyczył głównych księgowych zatrudnionych w wojewódzkich stacjach sanitarno–epidemiologicznych od wejścia w życie art. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne - do 31 grudnia 1998 r. oraz po jedenastoletniej przerwie – od 1 stycznia 2010 r. do chwili obecnej.

2. Brak jednoznacznego sformułowania obowiązku przestrzegania tych przepisów antykorupcyjnych (z jedenastoletnią przerwą, gdy inspekcja sanitarna należała do administracji niezespolonej) stanowił przeszkodę do przypisania głównemu księgowemu naruszającemu tę regulację prawną po 1 stycznia 2010 r. winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa i w konsekwencji uniemożliwił zastosowanie wobec powódki art. 52 § 1 pkt 1 k.p.

Wynagrodzenie za pracę radców prawnych

Wyrok SN z dnia 10 grudnia 2019 r., II PK 99/18
Sędzia spraw. Z. Myszka

Roszczenia wynikające z ugody prawa pracy zawartej pomiędzy pracodawcą a pracownikiem o dodatkowym wynagrodzeniu radcy prawnego z tytułu reprezentacji procesowej pracodawcy w okresie obowiązywania stosunku pracy przedawniają się z upływem 3 lat od dat, w których stały się wymagalne (art. 291 § 1 k.p.).

Stosunek pracy – charakter

Wyrok SN z dnia 10 grudnia 2019 r., I PK 189/18
Sędzia spraw. R. Spyt

Praca ratownika medycznego w zespole ratownictwa medycznego ma charakter pracy skooperowanej, która ze swej istoty wymaga podporządkowania się bieżącym poleceniom wyznaczonej osoby koordynującej akcję ratunkową, wykazuje zatem podstawową cechę stosunku pracy (art. 22 § 1 k.p.).

Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracodawcy

Wyrok SN z dnia 15 stycznia 2020 r., III PK 5/19
Sędzia spraw. R. Spyt

1. Pracodawca uchybiający w sposób ciężki podstawowym prawom pracownika nie może być objęty ochroną tylko ze względu na wadliwość formalną oświadczenia pracownika, skoro art. 61¹ k.p. jednoznacznie ochronę tę przyznaje jedynie w

przypadku niezasadnego rozwiązania stosunku pracy (gdy nie zostaje spełniona przesłanka wskazana w art. 55 § 1¹ k.p.)

2. Wola podjęcia niezwłocznie nowej pracy nie pozbawia pracownika prawa do rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jeśli ziszczy się przesłanki z art. 55 § 1¹ k.p.

3. W przypadku przekroczenia terminu, o którym mowa w art. 55 § 2 k.p., znaczny upływ czasu między ciężkim naruszeniem przez pracodawcę podstawowych obowiązków wobec pracownika a rozwiązaniem przez pracownika umowy o pracę może oznaczać brak zasadności tego rozwiązania.

Zadośćuczynienie

Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2019 r., I PK 129/18
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Żonie górnika, która doznała dysfunkcji stanu psychicznego w związku z obrażeniami, cierpieniem i leczeniem męża, będącymi następstwem wypadku w kopalni (wybuchu metanu) nie przysługuje własne roszczenie o zadośćuczynienie jej krzywdy na podstawie art. 445 § 1 w związku z art. 444 § 1 k.c.

Nagroda jubileuszowa

Wyrok SN z dnia 6 lutego 2020 r., II PK 154/18
Sędzia spraw. Z. Myszk

W razie powrotnego przejścia pracowników spółki zależnej do spółki-matki - ten pracodawca stosuje do przejętych powrotnie pracowników korzystniejsze warunki pracy i płacy niż wynikające z dotychczasowego układu zbiorowego pracy, który obowiązywał w przejętej spółce zależnej (art. 241-8 § 1 k.p.), jeżeli stosowanie korzystniejszych warunków nakazują wyraźne postanowienia zakładowego układu zbiorowego pracy obowiązującego u „powrotnego” pracodawcy.

Wypadek przy pracy - roszczenia uzupełniające

Wyrok SN z dnia 13 lutego 2020 r., III PK 170/18
Sędzia spraw. Z. Myszk

Górnikowi, który wskutek wypadku przy pracy utracił całkowicie zdolność do wykonywania górniczego oraz innego zatrudnienia, przysługuje prawo do uzupełniającej renty wyrównawczej (art. 435 i art. 444 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p.) wyliczonej w postaci różnicy pomiędzy wysokością wcześniejszej hipotetycznej emerytury górniczej, której nie nabył w niższym górniczym wieku emerytalnym 50 lat (art. 34 ust. 2, aktualnie art. 50a ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy emerytalnej), a następnie z uwzględnieniem hipotetycznie korzystniejszej (wyższej) emerytury górniczej, której

nie uzyskał w wieku 55 lat (art. 34 ust. 1, aktualnie art. 50 a ust. 1 pkt 1 tej ustawy), a kwotami pobieranych rent z ubezpieczenia społecznego z tytułu całkowitej i trwałej powypadkowej utraty zdolności do pracy.

Celnik

Uchwała SN z dnia 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19

Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

1. Funkcjonariusz Służby Celno-Skarbowej, którego stosunek służbowy uległ przekształceniu w stosunek pracy otrzymuje świadectwo służby zgodnie z art. 188 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 768 ze zm.) w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948 ze zm.).

2. Obowiązek wydania świadectwa służby obciąża Skarb Państwa reprezentowany przez właściwą Izbę Administracji Skarbowej.

Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych

Gmina - odpowiedzialność majątkowa

Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2019 r., I UK 308/18

Sędzia spraw. B. Gudowska

Długi spadkowe stanowiące stan bierny spadku nie mają wpływu na ustalony w decyzji, organu rentowego wydanej na podstawie art. 100 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zakres odpowiedzialności spadkobiercy przymusowego (gminy) za należności z tytułu składek w kwocie wynikającej z art. 24 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych; mogą mieć wpływ tylko na skuteczność egzekucji na podstawie tej decyzji.

Ubezpieczenie społeczne sportowców

Wyrok SN z dnia 22 stycznia 2020 r., I UK 283/18

Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Stypendium sportowe jest osadzone w przepisach ustawy z 25 czerwca 2010 r. o sporcie - art. 5, art. art. 31, jednak w konkurencji (subsidiarności) do pracowniczego zatrudnienia sportowca jako głównego tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym powinno być oparte na więzi prawnej (umowie) odrębnej od jego umowy

o pracę – art. 6 ust. 1 pkt 1 i pkt 7 oraz art. 8 ust. 12 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r. poz. 266).

Wypadek przy pracy - renta inwalidzka

Wyrok SN z dnia 1 października 2019 r., I UK 208/18
Sędzia spraw. J. Frańczak

Art. 50 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (obecnie jednolity tekst: Dz. U. z 2019 r. poz. 1205) nie daje ubezpieczonym prawa do ponownego ustalenia wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy w oparciu o nową kwotę bazową z daty złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości tego świadczenia z uwzględnieniem zasady wynikającej z art. 17 ust. 3 tej ustawy.

Renty rodzinna

Uchwała SN z dnia 25 września 2019 r., III UZP 6/19
Sędzia spraw. Z. Bieniek, Z. Korzeniowski

Osobie, która osiągnęła 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów podyplomowych, przedłuża się prawo do renty rodzinnej do zakończenia tego roku studiów (art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; jednolity tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.).

Sprawy różne

Skład Sądu

Uchwała SN z dnia 17 października 2019 r., III PZP 5/19
Sędzia spraw. K. Gonera, P. Prusinowski

Sprawę o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy dochodzone przez pracownika od pracodawcy na podstawie art. 415 k.c. w związku z art. 300 k.p. rozpoznaje sąd w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników (art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c.). Uchwała ma moc zasady prawnej i przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Uzasadnienie wyroku - doręczenie

Postanowienie z dnia 4 grudnia 2019 r., II PZ 19/19
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Po wniosku strony o doręczenie odpisu wyroku sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem, doręczenia dokonuje się do rąk jej pełnomocnika procesowego, ustanowionego do reprezentowania strony przed sądem drugiej instancji (art. 133 § 3 k.p.c.). Doręczenie otwiera termin do wniesienia skargi kasacyjnej (art. 398⁵ § 1 k.p.c.).

Nieważność - pozbawienie strony możliwości obrony praw

Postanowienie z dnia 21 listopada 2019 r., II PZ 17/19
Sędzia spraw. M. Pacuda

1. Oddalenie powództwa z powodu braku legitymacji procesowej może być konsekwencją przyjęcia, że wskazany przez powoda pozwany nie jest stroną stosunku materialnoprawnego, z którego istnienia są wywodzone zgłoszone w pozwie roszczenia. Natomiast w przypadku braku zdolności sądowej pozwanego powództwo podlega odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.

2. jeśli pozwany wskutek braku zdolności sądowej nie ma statusu strony postępowania, to niepowiadanie go przez sąd o kolejnych czynnościach procesowych nie pozbawia go, bo nie mogło pozbawić możliwości obrony swoich praw, przez spowodowanie nieważności postępowania z tej przyczyny.